

15/12/92

Ημέρες δισταγμού

του Κώστα Σημίτη

Το Συμβούλιο Κορυφής της Κοινότητας επιβεβαίωσε τις μέχρι τώρα εμπειρίες. Η Ευρώπη προχωρεί προς την ενοποίησή της αλλά με διστακτικά βήματα, με αμφιβολίες και αβεβαιότητες ως προς τις τελικές επιδιώξεις.

Τα εξής θέματα ήταν ανοιχτά για απόφαση στο Μάαστριχτ :

α) Με ποιό ρυθμό θα πραγματοποιηθεί η οικονομική και νομισματική Ένωση και πως θα αντιμετωπισθούν χώρες, που δεν θα θελήσουν ή δεν θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στην τελική φάση.

β) Σε ποιά έκταση θα υπάρξει κοινή εξωτερική πολιτική, πολιτική ασφάλειας και άμυνας και ποιός θα είναι ο τρόπος λήψης αποφάσεων.

γ) Σε ποιούς νέους τομείς θα υπάρξουν κοινές πολιτικές

δ) Πως θα αντιμετωπισθεί το έλλειμμα δημοκρατίας και εάν θα ενισχυθεί ο ρόλος του Ευρωκοινοβουλίου.

ε) Με ποιό τρόπο θα προωθηθεί η οικονομική και κοινωνική σύγκλιση και θα περιορισθούν οι περιφερειακές ανισότητες.

στ) Πώς θα εφαρμοσθεί η Κοινωνική Χάρτα, θα ενισχυθούν τα δικαιώματα των εργαζομένων και θα υπάρξει κοινή κοινωνική πολιτική.

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα οι χώρες της Κοινότητας έπρεπε να δώσουν μιά οριστική και ξεκάθαρη απάντηση σε σχέση με τις εξής επιλογές :

1. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι μιά χαλαρή σύνδεση κρατών ή μιά συνομοσπονδία; Στην πρώτη περίπτωση η μεταξύ των κρατών συνεργασία βασίζεται σε διακυβερνητικές διαβουλεύσεις,

στη δεύτερη περίπτωση σε κεντρικά όργανα με εκτεταμένες αρμοδιότητες.

2. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι κυρίως μιά κοινή αγορά ή μιά πολιτεία, η οποία θα επιδιώκει τον περιορισμό των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων, περισσότερη δημοκρατία, ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης κοινωνικά πιο δίκαιο;

3. Η μελλοντική Ευρώπη θα είναι αυτόνομος πόλος εξωτερικής πολιτικής με ιδιαίτερες επιδιώξεις σε θέματα ασφάλειας και άμυνας ή θα συνεχίσει την κοινή προσπάθεια με τις Η.Π.Α. στα πλαίσια του ΝΑΤΟ;

Τα κράτη - μέλη έδωσαν στο Μάαστριχτ τις εξής απαντήσεις:

α) Τα κράτη-μέλη επιβεβαίωσαν την ανάγκη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και έτσι τη θέληση να προχωρήσουν ακόμη περισσότερο τη διασύνδεση των οικονομιών τους. Η τελική φάση της ΟΝΕ με την εισαγωγή ενός κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος δεν θα καθυστερήσει και θα πραγματοποιηθεί το 1999. Για να συμμετάσχει μιά χώρα στην τελική φάση της ΟΝΕ θα πρέπει να ικανοποιεί ορισμένα κριτήρια, που αποδεικνύουν τη σταθερότητα της οικονομίας της. Εάν δεν ικανοποιεί τα κριτήρια θα μπορέσει να συμμετάσχει αργότερα όταν σταθεροποιήσει την οικονομία της μετά από απόφαση των χωρών που μετέχουν. Η συμφωνία που επετεύχθη θεσμοποιεί την Ευρώπη των δύο ταχυτήτων. Η Ελλάδα ανήκει ήδη από τα πράγματα στη δεύτερη ταχύτητα. Για να συμμετάσχει στην πρώτη χρειάζεται όχι μόνο να διορθώσει τις οικονομικές της επιδόσεις αλλά και να πείσει τα άλλα κράτη-μέλη για τη μελλοντική συμπεριφορά της ώστε να τη δεχθούν. Δύο εμφανείς κίνδυνοι διαγράφονται. Ο πρώτος να μην επιτύχουμε το πολύ υψηλό επίπεδο σταθερότητας που απαιτείται. Ο δεύτερος να συναρτηθεί η απόφαση για συμμετοχή μας στην ΟΝΕ με πολι-

τικούς όρους π.χ. αλλαγή στάσης απέναντι στη Τουρκία.
Συμπέρασμα : Οι πιθανότητες περιθωριοποίησης είναι
απτές.

Ενώ τα κράτη-μέλη έδειξαν μεγάλη αποφασιστικότητα για την ΟΝΕ έδειξαν μεγάλη διστακτικότητα για την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Συμφωνήθηκε η δημιουργία ενός Ταμείου Συνοχής αλλά μόνο για δράσεις σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και την υποδομή των συγκοινωνιών. Νέα διαρθρωτικά μέτρα θα αποφασισθούν αφού εξετασθεί η αποτελεσματικότητα των ήδη εφαρμοζόμενων. Η αναγνώριση της ανάγκης για σύγκλιση των οικονομιών εξαντλείται με δηλώσεις για καλές προθέσεις. Η άμβλυση των ανισοτήτων δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όμως με τους σημερινούς πόρους της κοινότητας. Μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι στα πρώτα στάδια της ενοποίησης ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα έπρεπε από το 1,2% του κοινοτικού ΑΕΠ το 1992 να φτάσει το 5-7% για να προωθηθεί ουσιαστικά η σύγκλιση των βιοτικών επιπέδων και των επιπέδων παραγωγικότητας. Το πρόβλημα της σύγκλισης παραμένει λοιπόν άλυτο.

Η πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση είναι χωρίς επιστροφή τουλάχιστον για τις χώρες που αποτελούν το σκληρό οικονομικό πυρήνα της Κοινότητας. Εφεξής θα ισχύουν βαθμιαία αλλά όλο και περισσότερο νέοι μηχανισμοί που θα καθορίζουν την οικονομική πολιτική στον ευρωπαϊκό χώρο. Αυτό σημαίνει παράλληλα και αναπόφευκτη προσπάθεια εκσυγχρονισμού θεσμών, που συνδέονται με την χάραξη και άσκηση δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής σε κάθε χώρα. Είμαστε όλοι στο ίδιο τραίνο και η μόνη επιλογή της αφορά το βαγόνι που θέλουμε να ταξιδεύουμε.

Αρροδοίται

β) Τα κράτη-μέλη συμφώνησαν στην αναγκαιότητα μιάς κοινής πολιτικής σε θέματα εξωτερικών σχέσεων και ασφάλειας. Κοινή θέση θα επιδιωχθεί κυρίως σε θέματα αποπλισμού και ελέγχου των εξοπλισμών στην Ευρώπη. Αλλά ο τρόπος λήψης αποφάσεων παραμένει εξαιρετικά πολύπλοκος και βασίζεται στη διακυβερνητική συνεργασία. Η αρχή της πλειοψηφίας

ισχύει αφού υπάρξουν αλληπάλληλες διαβουλεύσεις στο Συμβούλιο. Στον τομέα της άμυνας τα βήματα είναι ακόμη πιο διστακτικά. Το βάρος της αμυντικής πολιτικής αναλαμβάνει η Δυτική Ευρωπαϊκή Ένωση, οργανισμός που δεν εντάσσεται στο σχήμα της Κοινότητας. Διαμορφώνεται αντίθετα ως γέφυρα προς το ΝΑΤΟ, σε ευρωπαϊκό βραχίονά του. Το γεγονός επιβεβαιώνουν όχι μόνο η δήλωση των κρατών μελών της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης, που τονίζει την ανάγκη ενίσχυσης του ευρωπαϊκού πυλώνα της Ατλαντικής Συμμαχίας, αλλά και η πρόσκληση προς τα μέλη του ΝΑΤΟ που δεν είναι μέλη της Κοινότητας να συμμετάσχουν ως "συνδεδεμένα μέλη". Η συμμετοχή της Τουρκίας αποδυναμώνει το όφελος από την ένταξη της Ελλάδας. Στόχος ήταν η Τουρκία να μείνει εκτός της Δυτικής Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να είναι εμφανής η διαφοροποίηση ανάμεσα στις δύο χώρες και η Ελλάδα να αξιοποιήσει εφόσον χρειασθεί απέναντι στη Τουρκία τις εγγυήσεις για την εδαφική της ακεραιότητα που της παρέχει η Ένωση. Με τη Τουρκία συμμετόχο μεταφέρεται στην Ένωση το παιχνίδι των ισορροπιών που διέκρινε το ΝΑΤΟ. Το δώρο των συμμάχων μας για το οποίο θριαμβολόγησε η κυβέρνηση είναι χωρίς ουσιαστικό αντίκρυσμα.

γ) Τα κράτη-μέλη συμφώνησαν να ενισχυθούν οι αρμοδιότητες της Κοινότητας σε διάφορους τομείς όπως την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την έρευνα, το περιβάλλον, τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, την υγεία και την προστασία του καταναλωτή. Αλλά οι τομείς αυτοί είναι περιορισμένης σημασίας στα πλαίσια μίας πολιτικής με στόχο τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, την εξασφάλιση καλύτερων συνθηκών ζωής και τον περιορισμό των ανισοτήτων. Αρνητικό είναι επίσης το γεγονός ότι η επέκταση των αρμοδιοτήτων δεν συμβαδίζει με επέκταση της αρχής της πλειοψηφίας. Οι αποφάσεις θα καθυστερούν.

Όσον αφορά την κοινωνική πολιτική, την εφαρμογή της Κοινωνικής Χάρτας και τα δικαιώματα των εργαζομένων η προσπάθεια να αποσαφηνισθούν επί τέλους τα αναγκαία μέτρα και να ισχύσει η αρχή της πλειοψηφίας δεν έγινε δεκτή από

τη Μεγάλη Βρετανία. Τα πράγματα παραμένουν ως έχουν. Τα ένδεκα υπολοίπα μέλη δήλωσαν ότι θα προχωρήσουν μόνα τους σ' αυτόν τον τομέα. Πρόκειται όμως για εξωραϊσμό της αποτυχίας. Δεν είναι εύκολα κατανοητό πως θα υπάρξουν δύο διαφορετικές πολιτικές μιά της Μεγάλης Βρετανίας και μιά των υπολοίπων στην Κοινότητα. Το πιο πιθανό είναι ότι θα υπάρξει στασιμότητα.

6) Η νομοθετική αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ενισχύθηκε αλλά σε θέματα εκπαίδευσης, έρευνας, υγείας και ελεύθερης κυκλοφορίας αγαθών και προσώπων. Στα θέματα αυτά δεν υπάρχουν σημαντικές αντιθέσεις και η κοινοτική πολιτική είναι λίγο ως πολύ διαμορφωμένη. Το Κοινοβούλιο θα εξακολουθεί να παίζει έτσι ένα υποδεέστερο ρόλο και να είναι θεατής των εξελίξεων. Δεν έχει νομοθετική πρωτοβουλία. Το έλλειμμα δημοκρατίας παραμένει. Η Κοινότητα συνεχίζει να είναι μηχανισμός διακυβερνητικής συνεργασίας όπου η γραφειοκρατία και οι παρασκηνιακές συζητήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο.

Η απάντηση του Μάαστριχτ στα ανοιχτά θέματα της οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης δείχνει ότι τα κράτη-μέλη :

Δεν έχουν αποδεσμευθεί από το σχήμα της διακυβερνητικής συνεργασίας και δεν θεωρούν ακόμη ώριμη τη συνομοσπονδποίηση. Παραμένει ανοιχτό το ερώτημα ποιά μορφή θα πάρει η πολιτική ένωση.

Δεν θέλουν ο κοινοτικός χώρος να είναι απλώς μιά ζώνη ελεύθερων συναλλαγών, θεωρούν αναγκαίες κοινές πολιτικές που βοηθούν στην οικονομική διασύνδεση και ανάπτυξη αλλά δεν είναι έτοιμα να προχωρήσουν στη διαμόρφωση μιάς κεντρικής πολιτικής εξουσίας με αρμοδιότητα σε όλα τα υπερεθνικά θέματα. Οι κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της εξισορρόπησης των επιδιιώξεων διαφόρων κρατών και όχι με γνώμονα τους στόχους μιάς νέας πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης.

Δεν θέλουν να αποδεσμευθούν ακόμη από την Ατλαντική Συμμαχία και να διαμορφώσουν την Ευρώπη ως πόλο πολιτικής στις διεθνείς σχέσεις.

Η οικονομική και νομισματική ένωση συνεπάγεται αργά ή γρήγορα και την πολιτική ένωση. Μιά κοινή οικονομική πολιτική χρειάζεται πολιτική στήριξη, κοινωνική αποδοχή και κοινωνική κινητοποίηση για τους στόχους της, επομένως μία κεντρική εξουσία με πολιτικές αρμοδιότητες. Το Μάαστριχτ είναι ένας σταθμός στην πορεία της ενοποίησης. Για τους σοσιαλιστές και την Ελλάδα αποτελεί όμως ένα μήνυμα ότι μία δημοκρατικά οργανωμένη Κοινότητα, η σύγκλιση των οικονομιών και ο περιορισμός των ανισοτήτων δεν θα έρθουν από μόνα τους. Χρειάζεται εντατική προσπάθεια σ' αυτή την κατεύθυνση.